

**ВНЕСОК ПРОФЕСОРА І. ЛИННИЧЕНКА (1857-1926)
У РОЗВИТОК СПЕЦІАЛЬНИХ ІСТОРИЧНИХ ДИСЦИПЛІН У
РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ НАПРИКІНЦІ ХІХ - НА ПОЧАТКУ ХХ ст.**

Сучасні дослідники неодмінно звертаються до досвіду попередників у справі вдосконалення теорії та практики розвитку спеціальних історичних дисциплін, що є основою історичної науки¹. У другій половині ХІХ - на початку ХХ ст. відбувалась спеціалізація історичних досліджень. Водночас, багато хто з тодішніх істориків лише принагідно звертався до проблематики розвитку спеціальних історичних дисциплін у пошуках нових даних для своїх дослідницьких тем. Однак, вони вплинули на становлення спеціальних історичних дисциплін не набагато менше ніж вузькі спеціалісти.

Одною з помітних постатей в історичній науці Російської імперії у другій половині ХІХ - на початку ХХ ст. був Іван Андрійович Линниченко (1857-1926), приват-доцент Московського (1888-1895) та професор Новоросійського (1896-1919) та Сімферопольського (1921-1926) університетів. Метою даної статті є аналіз внеску І. Линниченка у розвиток спеціальних історичних дисциплін у Російській імперії наприкінці ХІХ — на початку ХХ ст. Незважаючи на певний доробок історіографів, даний аспект діяльності професора не вивчений комплексно. Так, одеський історик З. Першина лише констатувала, що «Линниченко заклав основи історіографічних досліджень в Новоросійському університеті»². Частково діяльність І. Линниченка у галузі історіографії та бібліографії висвітлив В. Мірошніченко³. Київський дослідник М. Палієнко вперше поставила проблему «І. Линниченко-архівіст»⁴. У низці публікацій цих аспектів торкнувся і кримський історик А. Непомнящий⁵.

Для комплексного розкриття теми нами залучено широке коло архівних та оприлюднених джерел: 1) праці історика та відгуки на них; 2) рукописні матеріали професора (лекції, щоденникові записи); 3) епістолярію; 4) актовий матеріал (протоколи та звіти ВНЗ, археологічних з'їздів тощо). Низка цих джерел є мало відома або невідома попереднім

дослідникам. Передусім застосовано типологічний порівняльний та біоісторіографічний методи історичного дослідження.

І. Линниченко сформувався як історик у київському університеті Св. Володимира у 1870-х - на початку 1880-х років головним чином під впливом професорів В. Антоновича, В. Іконнікова та О. Котляревського. В Антонович керував підготовкою І. Линниченка до захисту магістерської дисертації. У 1879 році В. Антонович розпочав читання спеціального курсу з джерелознавства, одним зі слухачів якого, напевно, був І. Линниченко: У статті, присвяченій ювілею В. Антоновича у 1890 році його вихованець особливо наголошував на джерелознавчій, архівній праці свого вчителя і хоча І. Линниченко докорінно розійшовся з суспільно-політичною орієнтацією київської школи В. Антоновича, його причетність до київської школи істориків-документалістів не викликає сумнівів

В. Іконніков, один з засновників історіографічного напрямку, і ричні науці Російської імперії, мав вплив на історіографічні зацікавлення І. Линниченка. Наприкінці XIX ст. між двома вихованцями київського університету налагодилися зв'язки листування, в якому, зокрема, обговорювали проблеми архівної справи та бібліографії⁷. У 1892 році І. Линниченко захоплює зусилля появу монументальної праці київського історика «Опыт русской историографии». У рецензії він відзначив колоритну, бенедиктинську працю автора, що створив «путівник по історічному матеріалу чи генеральний перегляд запасів російської історичної літератури». У подальшому І. Линниченко неодмінно використовував цю працю для підготовки до своїх лекцій. Недаремно у 1921 році І. Линниченко привітав В. Іконнікова з 80-літтям як «свого старого вчителя»⁸.

На формування інтересу І. Линниченка до бібліографії, в тому числі історичної, великий вплив мав професор-славист О. Котляревський.

Важку роль у формуванні наукових інтересів вченого відіграли його подорожі за кордон Російської імперії у 1880-ті роки. Він працював архівах Західної та Східної Галичини, Польщі та Чехії. Протягом 1880-1890-х років він підтримував наукові контакти з видатними українськими, польськими та російськими істориками-архівістами та джерелознавцями: А. Петрушевичем, І. Шараневичем, А. Прохазкою, Р. Туоме, Й. Ліске, О. Шахматовим та іншими.

Перші наукові праці І. Линниченка, написані на початку 1880-х років ґрунтувалися на аналізі друкованих джерел. Проте, завдяки архівним пошукам І. Линниченко розширив джерельну базу своїх праць. У 1888 році він написав статтю з оглядом архівів Галичини. Зокрема, він передав зміст 47 актів з бібліотеки Оссолінських. Окрім цього він здійснив археографічну публікацію «Акту про смерть Шуйських» та уривку з руського літопису з бібліотеки Замоїських у Варшаві. У цій статті І. Линниченко згадував про свій намір видати джерела, зібрані ним у львівських та краківських архівах у збірці «Собрание материалов для истории внутренних отношений юго-западной Руси XIV - XV в.»¹⁹. З приводу копіювання

актів для цієї збірки він консультувався з видатним спеціалістом з

Галичини А. Петрушевичем¹¹. Про свої плани він також повідомляв І. Чматова та О. Лаппо-Данилевського, які привітали цей археографічний проект¹². До того ж І. Линниченко планував видати документи з Чеської метрики. Однак, ці видання так і не побачили світ.

Кінець 1880-х років І. Линниченко опублікував на сторінках «Яку «Киевская старина» декілька актів з рукописного зібрання М.А. Чрвичка, що зберігалася у Румянцевському музеї у Москві. Акти надавали важливу інформацію про побутову історію України у першій половині XVIII ст. Подібні документи оприлюднили раніше В. Антонович та Л. Г. Бименко. Один з актів, оприлюднений І. Линниченком, містив виклад справи, щодо якої П. Єфименко раніше знайшов лише судовий ви-

ривок. На початку 1890-х років у працях з історії середньовічної Галичини історик розмірковував щодо датування та змісту грамот галицьких князів та опублікував декілька актів. Окрім цього, висновки І. Линниченка Шпунтувалися на аналізі новітнього видання польських архівістів «Акты гродзькі та земські». Головну цінність актів він вбачав у тому, що вони дають можливість заглибитися у внутрішню, побутову, соціально-правову історію. На основі джерел він здійснив новаторське дослідження становища галицького селянства, шляхетського землеволодіння, шлюбного права¹⁴. Саме залучення нових фактів з джерел критика відзначила як найцінніший внесок І. Линниченка в історичну науку¹⁴.

Найпомітнішою джерелознавчою публікацією вченого на початку XX ст. була його брошура «Грамоты Галицкого князя Льва и значение подложных документов как исторических источников» (1904). Праця більш докладно розкривала думки вченого, що він висловив на початку 1890-х років стосовно ступеня достовірності грамот, приписуваних галицькому князю XIII ст. Леву. Автор розмірковував над методикою визначення автентичності історичних документів та значенням підроблених джерел для дослідників та полемізував з видатним українським істориком М. Грушевським, який не погоджувався з позицією свого колеги щодо достовірності трьох грамот Лева, і натомість твердив про недостовірність всіх документів. Полеміка мала широкий резонанс у тогочасній науці обидва опоненти знайшли своїх прибічників та противників. Сучасний видатний львівський дослідник актів Галицько-Волинського князівства О. Купчинський справедливо, на нашу думку, переакцентує увагу з питань про правоту або хибність думок обох істориків на загальне позитивне значення їх полеміки для розвитку тогочасного джерелознавства.

В Одесі І. Линниченко намагався оприлюднити раніше зібрані ним джерела, а з іншого боку - проявляв інтерес до місцевих архівних зібрань. Він опублікував невеличкий уривок зі шоденника московського професора першої половини XIX ст. С.П. Шевирьова, оригінал якого зберігав Імператорській публічній бібліотеці. Уривок містив характеристики, ще

С. Шевирьов давав своїм видатним сучасникам - О. Пушкіну, ф. ну, М. Погодину, М. Полевому. Як і попередні археографічні публік¹¹ Линниченка, цей текст подавався без коментарів та належного графічного апарату. Більш досконало були видані два листа прусь¹⁰ імператора Фрідріха II до Катерини II та до свого племінника. Оригі¹⁰ цих листів зберігались у близькій одеській знайомій І. Линниченка¹¹ Куріс, яка і передала їх вченому. Публікатор подав листи мовою ориг¹¹ лу (французькою), описав зовнішній вигляд оригіналу, відзначив ч¹¹ ленні мовні помилки, яких припускався імператор у листах. Тек¹¹ листів передувала змістовна передмова, в якій професор зображував іст¹¹ ричне тло появи цих документів. У 1914 році І. Линниченко опублікув⁹ на сторінках часопису «Украинская жизнь» (Москва) розповідь укаїнського селянина про повстання декабристів в Україні, прилучившись до розробки жанру так званої «усної історії»¹⁷.

Окрім безпосередньої джерелознавчої та археографічної діяльності вчений взяв на себе організаційну та консультативну місію. Він спрямував своїх учнів, С. Аваліані та М. Слабченка, на вивчення архіву професора О. Назімова, Д. Атлас - архіву професора О. Маркевича, Д. Блюмен-фельда - архіву Рішельєвського ліцею, Б. Вахевича - на вивчення західноруських літописів¹⁸. На одному з засідань одеського бібліографічного товариства І. Линниченко повідомив, що за його піклуванням одеський градоначальник дозволив працювати в архіві колишнього Новоросійського та Бессарабського генерал-губернаторського управління цілій низці його учнів — П. Клепатському, Є. Загоровському, Д. Атлас, С. Аваліані, Л. Паппадато та М. Слабченку¹⁹.

У листах та особистих розмовах з видатним дослідником давньоруського літописання О. Шахматовим І. Линниченко обмінювався своїм досвідом роботи з літописами. Судячи з посилань на праці І. Линниченка, московський джерелознавець взяв до уваги зауваження свого колеги²⁰. Для видатного петербурзького академіка О. Лапша-Данилевського І. Линниченко копіював та надсилав для публікації оригінали листів науковця П. Бруна до його колеги А. Куніка.

Свій досвід джерелознавця та археографа І. Линниченко намагався реалізувати також у царині архівістики. У 1907 році історик очолив чергову спробу одеських науковців заснувати архів в Одесі на базі скасованого у 1874 році управління новоросійського і бессарабського генерал-губернатора, що містив цінні джерела з історії півдня України. Він склав проект положення про «Центральний Архів давніх актів Новоросійського краю» (у доробленому варіанті проекту 1914 року архів отримав назву «Центральний архів актів новоросійського краю, Бессарабії і області війська Донського»). Головною ідеєю цього, як і попередніх, проектів, було передавання спеціалістам НУ всіх важелів впливу на проєктований архів. Зокрема, планувалося створення архівної комісії для розбору та видання актів. Однак, суто науковий дух проекту не був схвалений у міністерстві

тпці, що розглядало архів виключно як державну установу²¹. Архів в опесі Д^о 1920-х років так і не було створено.

Діяльність І. Линниченка на ниві джерелознавства та архівістики бу-

належно оцінена низкою відповідно спрямованих наукових установ, обрали його своїм членом наприкінці XIX - на початку XX ст.: Одесь²² м²² товариством історії та старожитностей, Таврійською, Рязанською та Володимирською ученими архівними комісіями. Під визнання І. Линниченка як видатного джерелознавця, археографа та архівіста припадає на 1911 рік. Під час І-го археологічного з'їзду у Новгороді він був почесним головою IX відділення «Археографія та архівознавство». У вступній промові він розкрив головні проблеми архівної галузі в Російській імперії, привітавши подвижницьку діяльність архівних комісій²².

Активну діяльність І. Линниченко розгорнув у сфері музеєзнавства. На початку XX ст. він наполягав на необхідності заснування історичного музею у Києві²³. В Одесі він розробив ґрунтовний проєкт організації аналогічного музею²⁴. Його зародком мала стати особиста колекція професора, що зберігалася у його великій квартирі. Вона нараховувала біля 2 тис. гравюр та літографій, більше 100 карикатур, планів, мап, альбомів. На одному з засідань Одеського бібліографічного товариства одна з учениць І. Линниченка Д. Атлас презентувала його задум проєкту виставки «Стара Одеса». Вона продемонструвала слухачам карти, гравюри, портрети, фото, друковані видання з колекції І. Линниченка. На одному з засідань Товариства історії та старожитностей у 1912 році І. Линниченко висунув пропозицію про збирання у музеї товариства предметів одеської старовини. Члени Товариства постановили просити І. Линниченка та двох його учнів - А. Флоровського та С. Аваліані разом з іншим членом Товариства М. Ф. Шкадишеком, представити відповідний матеріал для попереднього обговорення його у Раді Товариства²⁵. Музейницької проблематики І. Линниченко торкався й у декількох виступах про фальшування предметів давнини²⁶. Вчений виступав за облаштування археологічних музеїв при університетах і сам деякий час завідував таким музеєм при історико-філологічному факультеті НУ.

Одною з важливих складових наукової діяльності професора була історіографія, переважно біоісторіографія. Біографізм, персоніфікація науки були однією з найхарактерніших рис історіографічних праць кінця XIX - початку XX ст.²⁷. Біоісторіографічні нариси І. Линниченка відрізняла висока літературна якість. Проте, це не була їх єдина особливість. Іншу їх рису можна визначити як «політоректність» чи то пак обережність. Автор намагався не торкатися деяких гострих місць у біографії своїх колег. Наприклад, лише після смерті О. Маркевича він доповнив раніше написану біографію свого друга розповіддю про його обвинувачення у політичній неблагонадійності. Ще більш оригінально він підійшов до висвітлення діяльності галицького історика А. Петрушевича. У «Записках» Одеського товариства історії та старожитностей І. Линни-

ченко помістив ювілейну біографію свого колеги. Водночас він видав в окмеженій кількості примірників брошуру під аналогічною назвою, в якій проте, додав декілька сторінок тексту з викладом критичних поглядів історика на національну політику Австро-Угорської імперії²⁸.

У своїх працях І. Линниченко торкнувся основних віх розв'язання історіографії у Російській імперії через призму біографій її видатних представників. До

істориків кінця XVIII - першої половини XIX ст І Лінниченко поставився досить критично. Так, він вважав, що «Історія, М. Карамзіна застаріла у всіх відношеннях - «філологічному, ідеях про зумінні ходу і сенсі історичного процесу». На думку історіографа, ідеологи слов'янофільства К. Аксаков, П. Кіреєвський та О. Хомяков заангажовано трактували історичні джерела, підганяючи їх під свою теорію. М* Погодін у І. Лінниченко закидав відсутність теоретичного мислення, консервативність та догматизм думки²⁹.

На цьому тлі сповненою апологетики виглядала оцінка І. Лінниченком діяльності В. Татищева. Він рішучо заперечував спроби деяких критиків обвинуватити історика у підробці історичних джерел³⁰. Однак, як нещодавно переконливо довів київський історик О. Толочко, критики В. Татищева все ж таки мали рацію³¹. Натомість І. Лінниченко цілковито визнавав Краледворський рукопис фальсифікатом чеського історика В. Ганки. Історіограф зауважував, що з точки зору науки цей вчинок В. Ганки був шкідливим, але для національного відродження чехів - позитивним³².

Більшою повнотою та оригінальністю відзначалися нариси І. Лінниченка присвячені історикам кінця XIX - початку XX ст. Він намагався виявити найхарактерніші риси діяльності провідних істориків. Так, М. Костомаров, на його думку, намагався зрозуміти психологію минулого, зобразити народ як головну русійську силу історії, хоча й не мав великого хисту до філософського мислення. Натомість він вважав, що В. Ключевський, поступаючись М. Костомарову у здібності художньо передати події минулого, мав кращі історіософські здібності, що дозволяли йому на основі натяків і фактів джерел створювати цілісну, красиву та логічну теорію³³. Зазначимо, що ця посмертна оцінка різко суперечила суворому тону зауважень І. Лінниченка у лекціях, прочитаних ним у 1897 році в НУ. Одеський професор вважав, що В. Ключевський лише імітував оригінальність, а насправді цілковито наслідував Б. Чичерина та істориків-слов'янофілів¹¹.

Як істориків-новаторів оцінив І. Лінниченко М. Павлова-Сильванського, та В. Семевського. Навпаки, неоригінальними він вважав праці Д. Гловайського та С. Платонова³⁵.

У трактуванні творчості деяких істориків І. Лінниченко не уникнув суперечностей. На початку своєї статті про видатного російського слов'янознавця кінця XIX - початку XX ст. В. Ламанського він відзначив оригінальність та сміливість його думок, а наприкінці — вже зазначав, що його «погляди не відрізнялися ані особливою глибиною, ані оригінальністю»³⁸. Знаменно, що ставлення одеського професора до слов'янської ідеї відзначалося також зигзагоподібним характером. У низці праць він демонстрував рішуче несприйняття слов'янофільства, у деяких інших - солідаризувався чи не з найодознішими складовими цього вчення: планами перетворення російської мови на єдину літературну мову всіх слов'ян, створення політичного союзу слов'ян під гегемонією Росії, протиставлення католицького та православного світів.

У замітці 1890 року про діяльність В. Антоновича І. Лінниченко патетично зазначав, що історичні праці його вчителя прислужилися розвитку «південноруського народу» (українців), вітав об'єктивність праць вчителя та його учнів. Натомість, у доповіді 1908 року І. Лінниченко зігнував

українознавчий компонент наукового доробку В. Антоновича, не згадав про провідну роль свого вчителя в українському національному русі. Навпаки, він підкреслював, що В. Антонович «визнав, що малороси нездатні до державного життя»³⁷. Недаремно одеський професор твердив, що найціннішими у науковій спадщині історика були його археологічні дослідження, найбільш нейтральні з суспільно-політичного боку. Зауважимо, що у подібному ракурсі І. Лінниченко змальовував діяльність М. Костомарова. Таким чином, професор далеко не адекватно відобразив діяльність М. Костомарова та В. Антоновича. Причиною цього була не стільки згадана обережність І. Лінниченка, скільки його неприхильність до ідеї самовизначення України, «перекинута» у сферу аналізу діяльності його попередників.

На початку 1920-х років І. Лінниченко конспективно підсумував свої погляди на розвиток історіографії. Подібно до деяких своїх сучасників (наприклад, П. Мілюкова) він визначив історіографію як «рух розвитку російської історичної думки». У сприйнятті професора типологізація історичних шкіл у російській історіографії виглядала таким чином: скептична школа (Каченовського), історичної закономірності (Болтіна), психологічна (Щербатова), красномовства (Ломоносова), слов'янофільства (Кіреєвського, Аксакова, Хомякова), національно-патріотична (Карамзіна, Полевого, Погодіна), західницька (Соловйова), місцевої історії (Костомарова, Никитського, Антоновича) та школа Ключевського. В останній він виділив праве та ліве крила, причому ліве назвав економічним напрямком³⁸. Принагідно зазначимо, що себе вчений не відносив до жодної з сучасних йому історичних шкіл. Таким чином, такі історіографічні поняття як школа, напрямок та течія у І. Лінниченка майже співпадали. Вочевидь в основу наведеної типологізації І. Лінниченко поклав світоглядні та концептуальні позиції істориків. Однак, до однієї школи він включав досить різних і навіть протилежних авторів (М. Карамзін - М. Полевой).

З історіографічними інтересами професора були пов'язані його бібліографічні студії. У 1893 році І. Лінниченко, згадуючи про складання бібліографічних покажчиків під керівництвом професора О. Котляревського

кого у київському університеті, скептично відгукувався про бібліографію, що не виробляє критичної думки, привчає до поверхового ^{ЛІОІ} няття текстів³⁹. І все ж у 1911 році він заснував Одеське бібліографічне ^{А**^} вариство при НУ, залишаючись його незмінним головою. Програмна мова І. Линниченка на відкритті товариства «Задачи библиогпаЛП (1911) стала етапною для розвитку теорії бібліографії у Російській ім ^{III*} на початку ХХ ст. І. Линниченко вважав, що бібліограф повинен ^{А1*} стільки описувати книги, скільки аналізувати її зміст. Пізніш ^Е відповідаючи на закиди у занадто широкому трактуванні поняття «бібліографія», І. Линниченко зазначив, що «книга є закріплена у дв», 5 думка. Тому слід робити критику книги, тобто оцінку думок, що містять ся у ній, а не тільки описувати її зовнішній вигляд⁴⁰. Недаремно, саме на засіданнях цього товариства він зробив декілька доповідей, присвячених певним історикам, а не тільки їх окремим працям. Професор та його учні не просто реєстрували, але й аналізували нову літературу з різних галузей гуманітарних знань. На думку знаного історіографа М. Рубінштейна історіографічні дослідження в Російській імперії мали два напрямки: біографічний та бібліографічний⁴¹. Як бачимо, І. Линниченко намагався синтезувати ці напрямки.

Ще наприкінці 1870-х - у 1880-ті роки вчений зацікавився археологією під впливом В. Антоновича. Археологічну практику історик переважно набув під час розкопок курганів на Полтавщині, Одещині та Росії. Одним з перших він популяризував археологічні відкриття В. Хвойки. Велику увагу І. Линниченко приділяв методиці проведення розкопок, адже лише завдяки вдосконаленню методології, на його думку, археологія може перетворитися з простого шукання скарбів на справжню науку⁴². Історик був неодмінним учасником археологічних з'їздів у Російській імперії та за її межами.

Отже, діяльність І. Линниченка охопила широкий спектр спеціальних історичних дисциплін: археологію, археографію, архівістику, джерелознавство, історичну бібліографію, історіографію, музеєзнавство. Причина надзвичайно розгалужених наукових зацікавлень І. Линниченка полягає в обставинах сучасної йому історичної науки. В умовах панування позитивізму, з його спрямованістю на пошук об'єктивного наукового методу та вивчення «внутрішньої» історії, науковці намагалися апробувати міждисциплінарні підходи, зверталися до якомога ширшого кола джерел.

Очевидно, що внесок науковця у розвиток зазначених дисциплін є різним. Наприклад, якщо його джерелознавчі праці відзначаються великим науковим потенціалом, то цього не можна сказати про рівень його археографічних публікацій. Хоча в цілому останні перебували на загальному рівні тогочасної археографії, вони залишають враження фрагментарності та незавершеності. Для І. Линниченка археографія так і не перетворилася на щось більше, ніж просто похідну від його загальноісторичної праці. Переважно предметом уваги науковця стали актові джерела. Менш ідою мірою І. Линниченко опрацював наративні джерела. Новаторськими були погляди І. Линниченка на перспективи розвитку бібліографії, архівістики та археології. Найбільш плідною була ідея науковця про необхідність перейняття позитивного досвіду організації відповідних досліджень за межами Російської імперії.

Як історіограф, І. Линниченко не уникнув суб'єктивності та відвертих суперечностей. Проте значення його історіографічної діяльності полягає в

оригінальності багатьох думок, апробації біоісторіографічного підходу у маловивченій царині новітнього періоду розвитку історичної науки у Російській імперії. Важливим був педагогічний бік діяльності І. Линниченка. Він підготував низку вчених, що також долучилися до розвитку спеціальних історичних дисциплін.

Активна діяльність І. Линниченка у галузі спеціальних історичних дисциплін була помітним явищем у розвитку історичної науки у Російській імперії і вже наприкінці ХІХ - на початку ХХ ст. отримала високу оцінку з боку сучасників. Разом з іншими істориками І. Линниченко заклав основи подальшого розвитку історичної науки в Україні. Особливо велике значення його діяльність мала для півдня України. Далекоглядність професора засвідчує те, що більшість його пропозицій була реалізована у пізніші часи (заснування архіву, краєзнавчого музею).

Примітки:

1. Бондаренко Г. Спеціальні історичні дисципліни. – Луцьк, 1997. – С. 4-8; Войцехівська І. Проблеми історіографії та джерелознавства у науковій спадщині В.С. Іконнікова // Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики. Збірка наукових праць. – К., 1997. – С. 80-89; Воронов В.В. Науковий доробок О.М. Лазаревського в галузі археографії, джерелознавства та історіографії: Дис. Канд. іст. наук: 07.00.06 / Дніпропетровський держ. ун-т. – Дніпропетровськ, 1996. – 223 с.

2. Першина З.В. Історія України в працях одеських дослідників // Український історичний журнал. - 1994. - № 4. - С. 56.

3. Мирошніченко В.А. Деятельность И.А. Линниченко в Одесском библиографическом обществе: материалы к биографии // Записки історичного факультету ОДУ ім. І.І. Мечникова. – Вип. 9. – 1999. – С. 179-184; Мирошніченко В.А. И.А. Линниченко о А.И. Маркевиче // Записки історичного факультету ОДУ ім. І.І. Мечникова. – Вип. 7. - Одеса, 1998 – С. 146-151.

4. Палієнко М. Линниченко І.А. // Українські архівісти: Біобібліографічний довідник / Упор.: О.М. Коваль, І.Б. Матяш, В.С. Шандра: У 3-х випусках. – Вип. 1. – К., 1999. – С. 199-200.

5. И.А. Линниченко: неизвестные страницы биографии известного историка // Непомнящий А.А. Подвижники кримоведения. – Симферополь, 2006. – С. 169-187; Непомнящий А.А. И.А. Линниченко и Крым: От первого путешествия до профессора Крымского пединститута // Пилигримы

Крыма – Осень '99: Путешествия по Крыму, путешественники о Крыме. IV Крымская международная научно-практическая конференция: Материалы: В 2 т. – Симферополь: Крымский архив, 2000. – Т. 1. – С. 29-41; Непомнящий А.А. Крымоведение в творчестве И.А. Линниченко // Культура народов Причерноморья. – Симферополь, 2004. – № 50, т. 1. – С. 29-34

6. Линниченко И. В. Антонович // Газета А. Гатцука (Москва). – 1890. – № 15. – 22 апреля. – С. 269-270.

7. Институт рукопису Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського. – Ф. III. – Спр. 49912-49913; Державний архів Одеської області (далі – ДАОО). – Ф. 153. – Оп. 1. – Спр. 305-307.

8. И.А.Л. [И.А. Линниченко] Опыт русской историографии В.С. Иконникова. – Т. 1. – Кн. 1-2 // Библиографические записки. – М., 1892. – № 11. – С. 820-822.

9. Державний архів Автономної республіки Крим (далі – ДААРК). – Ф. 538. – Оп. 1. – Спр. 15. – Арк. 97.

10. Линниченко И. Архивы в Галиции. – К., 1888. – С. 47.

11. Відділ рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка. – Ф. 77. – Оп. 4. – Спр. 280. – Арк. 5.

12. ДАОО. – Ф. 153. – Оп. 1. – Спр. 457. – Арк. 5; ДАОО. – Ф. 153. – Оп. 1. – Спр. 341. – Арк. 3.

13. Линниченко И. Два дела о волшебстве // Киевская старина. – октябрь. – Т. 27. – 1889. – Отд. IX (Документы, известия и заметки). – С. 172-179; Линниченко И. Жалоба новомлинского сотника на новомлинского наместника (1712) // Киевская старина. – 1889. Т. 26. – № 7. – С. 274-275.

14. Линниченко И. Брачные разводы в древней Польше и Юго-Западной Руси // Юридический вестник. – 1890. – Т. 6. – Кн. 3. – С. 503-528; Линниченко И. Юридические формы шляхетского землевладения // Юридический вестник. – 1892. – Кн. 6-7; Линниченко И. Черты из истории сословий в Юго-Западной (Галицкой) Руси XIV – XV вв. – М., 1894.

15. Рец. А.Д. на: Линниченко И. Черты из истории сословий в Юго-Западной (Галицкой) Руси XIV – XV вв. – М., 1894 // Записки научного товарищества ім. Т. Шевченка. – 1895. – Т. 6. – Кн. 2. – Библиография. – С. 6-20; Грушевський М. Вступне слово до 7-го тому «Руської історичної бібліотеки» // Грушевський М. Твори. – Т. 6. – Львів, 2004. – С. 356.

16. Купчинський О. Акти та документи Галицько-Волинського князівства XIII – першої половини XIV ст. Дослідження, тексти. – Львів, 2004. – С. 22.

17. Линниченко И. Из дневника Шевырева // Известия Одесского библиографического общества. – Т. II. – 1913. – С. 52-54; Линниченко И. Два письма Фридриха II. – Одесса, 1914. – 24 с; Память в народе о декабристах // Украинская жизнь. – 1914. – Вып. 1. – С. 90.

18. Докл. див.: Музичко О.Е. Одеська історична школа І.А. Линниченка: формування, склад та роль у розвитку регіональної історіографії в

Україні наприкінці XIX – на початку XX ст. // Вісник Ужгородського національного університету. – Серія «Історія». – Вип. 19 (у друці).

19. Известия ОБО. – Т. 1. – Вып. 7. – 1912. – С. 236.

20. Шахматов А. История русского летописания. – Т. 1. – Кн. 1. – СПб.: Наука, 2002. – С. 38, 132, 235, 238, 473.

21. ДАОО. – Ф. 45. – Оп. 11. – Спр. 29. – Арк. 1-51.

22. Известия XV Археологического съезда в Новгороде. – М., 1911. – С. 127-128.

23. Линниченко И. Исторический путь и музей города Киева. – 1912. – 28 с.

24. Остапова С.І. О судьбе коллекции, собранной профессором И. Линниченко для создания музея Одессы // Праці Державного архіву Одеської області. – Т. 4. – Одеса, 2001. – С. 284-289.

25. ЗООИД. – Т. 31. – 1913. – С. 104.

26. Там само. – С. 89; Известия XV Археологического съезда в Новгороде. – М., 1911. – С. 166.

27. Киреева Р.А. Изучение отечественной историографии в дореволюционной России с середины XIX в. до 1917 г. – М.: Наука, 1983. – С. 84.

28. Відділ рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаніка. – Ф. 77. – Оп. 4. – Спр. 280. – Арк. 9; Пор. також: Линниченко И.А. Петрушевич Антоний Стефанович. – Одесса, 1901 та Линниченко И.А. Антоний Стефанович Петрушевич // Записки Одесского общества истории и древностей. – 1902. – Т. 24. – С. 12-24.

29. Линниченко И. Политические воззрения Н. Карамзина (к 100-ю выхода в свет «Истории государства Российского») // Голос минувшего. – 1917. – № 1. – С. 133; Линниченко И. Младший из старших славянофилов. Памяти К.С. Аксакова // Линниченко И. Речи и поминки. – Одесса, 1914. – С. 96, 100; Він же Памяти А.С. Хомякова (к 50-ю со дня смерти) // Там само. – С. 158-159; Линниченко И. М.П. Погодин // Летопись Одесского историко-филологического общества. – 1901. – Т. 9. – С. 203-220.

30. Линниченко И. Краледворская рукопись и Иоакимовская летопись // Журнал министерства народного просвещения. – 1883. – Вып. X. – С. ; Линниченко И. Рец. на: Сенигов И. Историко-теоретические исследования о новгородских летописях и о российской истории В.Н. Татищева. – М., 1887. // Отд. Оттиск из «Журнала министерства народного просвещения». – С. 223.

31. Толочко А. «История Российской» Василия Татищева: источники и известия. – Москва-Киев, 2005. – 542 с.

32. ДАОО. – Ф. 153. – Оп. 1. – Спр. 67. – Арк. 23.

33. Линниченко И. Н.И. Костомаров (к 25-ю со дня его кончины). – Одесса, 1910. – 16 с.; Линниченко И. В.О. Ключевский. – Одесса, 1911. – 9 с.

34. ДАОО. – Ф. 153. – Оп. 1. – Спр. 177. – Арк. 43-52.

35. Линниченко И. Памяти Павлова-Сильванского // Одесские ново-

сти. – 1909. – 17 сентября; Линниченко И. Из воспоминаний (о В.И. Семеновском) // *Голос Минувшего*. – 1916. – № 10. – С. XXXVIII - LIII; ДААРК. – Ф. 538. – Оп. 1. – Спр. 51. – 5 арк.

36. Линниченко И.А. Патриарх русского славяноведения (Владимир Иванович Ламанский) // *Голос Минувшего*. – 1915. – № 2. – С. 244-253.

37. Линниченко И. В.Б. Антонович // *Труды XIV Археологического съезда в Чернигове*. – Т. III. – М., 1911. – С. 357.

38. ДААРК. – Ф. 538. – Оп. 1. – Спр. 66. – Арк. 73.

39. Линниченко И.А. А.А. Котляревский // Линниченко И.А. *Речи и поминки*. – Одесса, 1914. – С. 179.

40. *Известия Одесского библиографического общества*. – 1914. – Т. 3. – Вып. 3. – С. 184.

41. Рубинштейн Н.Л. *Русская историография*. – М., 1941. – С. 16.

42. Линниченко И.А. О новейших раскопках г. Хвойка // *Записки Одесского общества истории и древностей*. – Одесса, 1901. – Т. 23. – С. 68 – 77; Линниченко И.А. *Современная курганомания*. – М., 1889. – 23 с.